ฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลน้ำรึม

ด้านหัตถกรรม การตีมีดแบบโบราณ

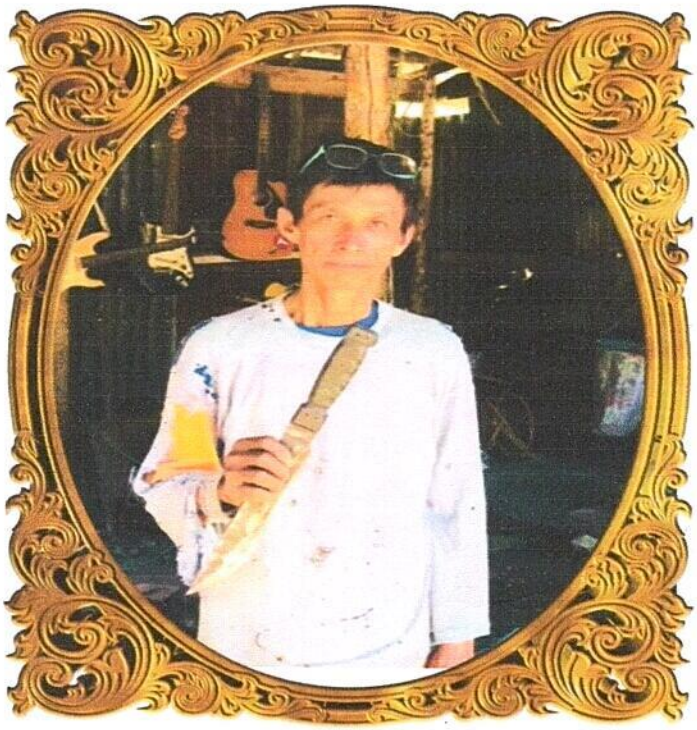

ชื่อ นาย กัมพล เอมอยู่

ชื่อเรียกขานเฉพาะ ลุงพล

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๙/๑ หมู่ ๗ ตำบล น้ำรึม

อำเภอ เมืองตาก จังหวัด ตาก หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๓-๑๖๖๗๙๒๐

เกิดวันที่ ๒๐ เดือน กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๙๗ อายุ ๖๖ ปี

สัญชาติ ไทย ภูมิลำเนา จังหวัดตาก

ความสำคัญต่องานด้านวัฒนธรรม การตีมีดแบบโบราณ

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตีมีด ซ่อมมีด ตีจอบ เสียม

ผลงาน มีด จอบ เสียม

รางวัลที่ได้รับ -

การถ่ายทอด/ผู้สืบทอด -

อื่นๆ -

บุคคลอ้างอิง

หมายเลขโทรศัพท์

ขั้นตอนการตีมีด

การเตรียมการ ในการเตรียมการตีมีดหรือทำมีดนั้น มีปัจจัยที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑.เตรียมคน ต้องใช้คน ๓-๔ คนขึ้นไป โดยเฉพาะการตีมีดในขั้นตอนที่ ๑ (การหลาบ) ต้องใช้คนที่มีพละกำลังร่างกายแข็งแกร่ง ตลอดจนต้องมีความสามัคคีและมีประสบการณ์มาก

๒. เตรียมอุปกรณ์ เป็นอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ สำหรับช่างตีมีดโดยเฉพาะ เช่น ทั่ง ค้อน พะเนิน คีม สูบลม เตาเผาเหล็ก ตะไบ เหล็กขูด เหล็กไช รางน้ำชุบมีด เขื่อนตัดเหล็ก ขอไฟ หินหยาบ-ละเอียด ทั่งขอ เถาวัลย์เปรียง หลักสี่ (ปากกา) กบ และเลื่อย เป็นต้น

๓. เตรียมวัตถุดิบ วัสดุที่สำคัญในการตีมีดเป็นอันดับแรกได้แก่ เหล็กกล้า อันดับต่อไป คือ ถ่านไม้ไผ่ ซึ่งเป็นถ่านที่มีประสิทธิภาพสูงในการเผาเหล็ก ต่างจากถ่านจากไม้ทั่ว ๆ ไป และอันดับสุดท้ายคือ ไม้ที่ใช้ทำด้ามมีด

การดำเนินการตีมีดจะมีขั้นตอนในการทำโดยสรุป ๑๐ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ตัดเหล็กให้ได้ขนาดตามความต้องการ เผาไฟให้แดงแล้วนำออกมาจากเตาให้คนสามคนใช้พะเนินตีจนได้รูปหุ่น หรือกูน (ชาวบ้านเรียกว่าการ " หลาบ" เหล็ก)

ขั้นตอนที่ ๒ เมื่อได้หุ่นหรือกูนมีดแล้ว นำเอาเข้าเตาเผาไฟอีกครั้งหนึ่ง แล้วใช้คน คนเดียวตีด้วยค้อนเพื่อขึ้นรูปมีดให้ได้ตามความต้องการ (ชาวบ้านเรียกว่าการ "ซ้ำ")

ขั้นตอนที่ ๓ เมื่อซ้ำได้รูปมีดแล้ว ทิ้งไว้ให้เย็น แล้วใช้ค้อนตีจนเนื้อเหล็กเรียบเป็นมันเพื่อให้เนื้อเหล็กเหนียวแน่น คมบาง ตัวมีดตรง (ชาวบ้านเรียกว่าการ " ลำเรียบ หรือ ไห่")

ขั้นตอนที่ ๔ เมื่อไห่ได้รูปมีดพอสมควรแล้ว นำมาแต่งด้วยตะไบ เพื่อให้ได้รูปเล่มสวยงามขึ้น (เรียกว่าการ "แต่ง")

ขั้นตอนที่ ๕ เมื่อแต่งด้วยตะไบได้รูปแล้ว นำมาขูดคมให้บางโดยใช้เหล็กขูด เพื่อทำให้ตัวมีดขาวและบาง (เรียกว่าการ "ขูด")

ขั้นตอนที่ ๖ เมื่อขูดได้คมบางพอสมควรแล้ว ใช้ตะไบหยาบและตะไบละเอียดโสกตามตัวมีด เพื่อให้ตัวมีดขาวเรียบร้อย และคมจะบางยิ่งขึ้น (เรียกว่าการ " โสก")

ขั้นตอนที่ ๗ เมื่อโสกเรียบร้อยแล้วนำมาพานคม โดยใช้ตะไบละเอียดพานขวางของคมมีดเพื่อให้คมมีดบางเฉียบ (เรียกว่าการ " พานคมมีด")

ขั้นตอนที่ ๘ เมื่อพานคมแล้วก็นามาชุบ "การชุบ" เป็นเรื่องสำคัญมาก ช่างต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ โดยนำมีดเข้าเผาไฟในเตาจนร้อนแดงตามความต้องการแล้วชุบกับน้ำคมของมีดจะกล้าแข็งไม่อ่อนและไม่บิ่น

ขั้นตอนที่ ๙ เมื่อชุบแล้วนำมาฝนหรือลับ โดยใช้หินหยาบและหินละเอียดให้คมได้ที่ สมัยนี้ใช้หินกากเพชร (เรียกว่าการ "ลับคม")
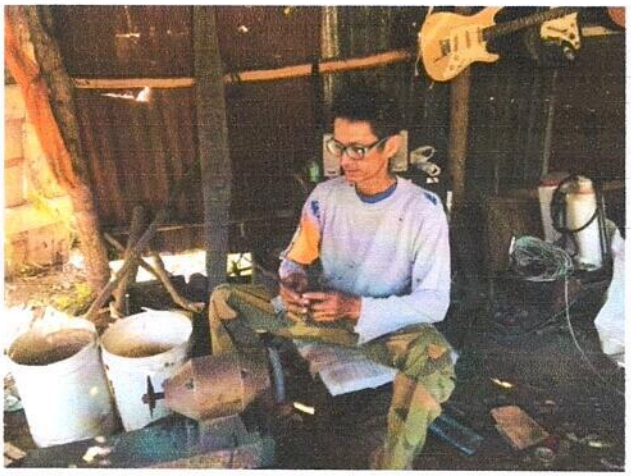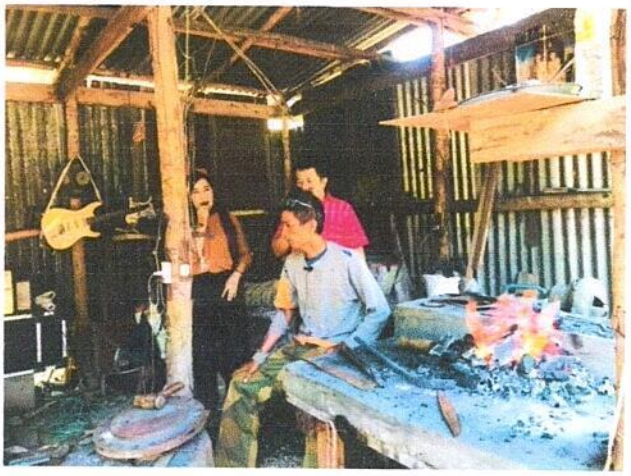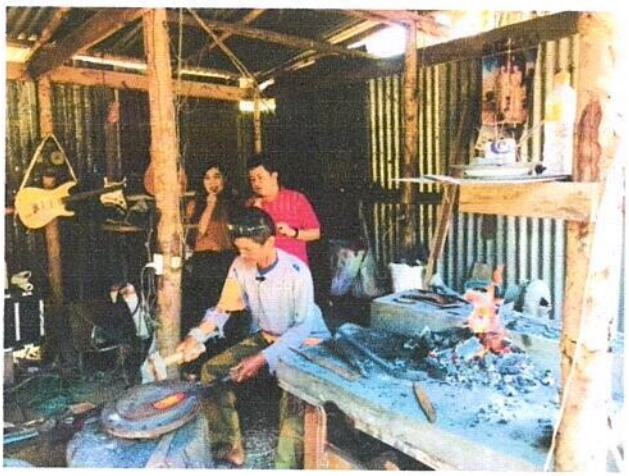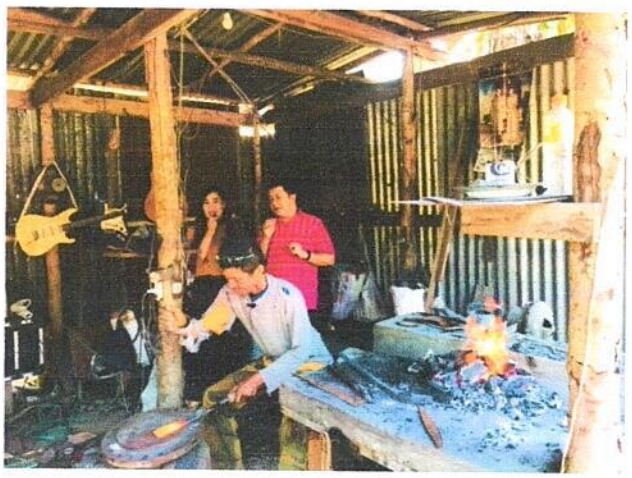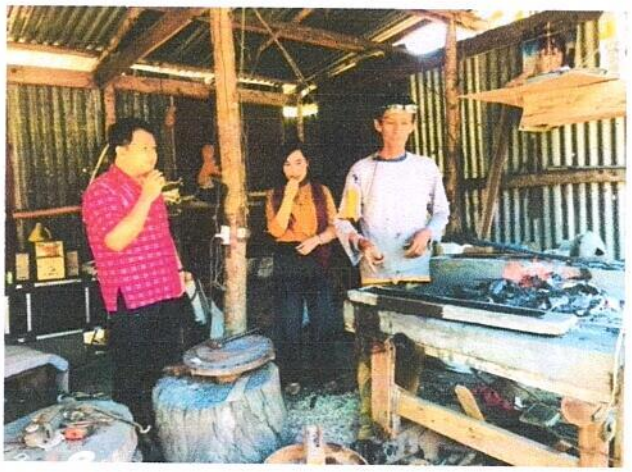
ขั้นตอนที่ ๑๐ เมื่อฝนหรือลับคมได้ที่แล้วจึงนำมาเข้าด้ามมีด แล้วใช้น้ำมันทาตัวมีดเพื่อกันสนิม เป็นเสร็จสิ้นขั้นตอนการทำมีด